

Iskate vsak dan...
Iskate vsak dan...
Iskate vsak dan...

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor:
2667 E. Lawrence av.
Office of publication:
2667 E. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XVII.

Črna koda
je 22.00.

Chicago, Ill., sobota, 12. januarja (Jan. 12), 1924.

Subscription \$5.00
Yearly

STEV.—NUMBER 10.

A permission for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KAKŠNA BO POGODBA MED RUDARJI IN PODJETNIKI?

PREROKI SE ŽE OGLAŠAJO.

Govori se, da bo kompromis in da
ne bo stavke.

Washington, D.C. (Fed. Press.)
Preroki se oglašajo in pripovedu-
jejo, kakšno pogodbo sklenejo
bodoče spomlad organizirani ru-
darji in premogovniški podjetni-
ki.

George H. Cushing, bivši ravnatelj
organizacije trgovcev s
premogom na debelo, prerokuje v
zajeti okoliščini na bližnji de-
terese, da se uvede sedemurni de-
javnik z mezdo za osem ur kot
kompromis med podjetniki in ru-
darji na polju mehkega premoga.

Ta nasprotnik delavske stro-
kovne organizacije in dober po-
znalec položaja, tolači, da se
kompromis doseže kot sporazum
med radikalnimi in konzervativ-
nimi elementi v rudarski organi-
zaciji U. M. W. of A. in ker ga
narekujejo narodni politični po-
ložaj in gospodarske razmere, v
katerih se nahajajo premogovni-
ški podjetniki.

"Ako se razume položaj v uni-
ji," pripoveduje Cushing premo-
govniškim podjetnikom, "tedaj
se bo realiziralo, da bo tisti vr-
elovek, ki bo naprej povedal, ka-
kšno platformo sprejme velika
konvencija. Nihče ne ve — naj-
manj pa vedo odborniki unije. To
pomeni, da so radikalci osvojili
Novo Škottijo, centralni del Penn-
sylvanije, več kot polovico Illinoi-
sa in vse jugozapad... Treba jih
bo zadovoljiti, če ne, mogoče po-
pečijo unijo. Zaradi tega se je
tajnik Greene precej približal
resnici, ko je govoril o 20-odstot-
nem medzmen povzpetju, katere-
ga bodo mogoče zahtevati.

"Mr. Greene je dodal pet dni
dela v tednu in šest dni delavnik,
ker je to zahteva, za katero delo
rudarska unija že leta in leta, da
je končno doseže. Dosegli jo ne
bodo letos, toda na potu so."

Okoliščina pripoveduje premo-
govniškim podjetnikom, da so
njih vrsto v konfuziji, da jih ta-
ko opozori na nevarnosti: "Al-
fred Ogle, voditelj premogovni-
ških podjetnikov pred dvema leti-
toma, je odstavila največja ne-
umnost, ki je bila kdaj izvršena
v zgodovini kopanja premoga.
Mr. Ogle je bil leta 1922 najbolj
razglašen zastopnik premogovni-
ških podjetnikov. Oficijsko mu
pripovedovali, da so rudarji
popolnoma brez denarja. Rekli so
mu, da bodo rudarji sprejeli vsa-
ko ponudbo, ako se hitro obrne.
Da se snide s njimi zaradi poga-
(Dalje na 3. strani.)

Čikaške vesti.

— Zastopniki S. N. P. J., J. S.
K. J. in S. S. P. Z., ki so zboro-
vali dva dni, so sprejeli zdru-
žitveno pogodbo v petek popoldne.
Popoldne je odbor, sestavljen iz za-
stopnice Ermene in zastopnikov
Oven, Pire in Brice, delal na rezo-
lacijah in pojasnilih. Konferenca
je bila zaključena v petek zvečer.
Pogodba in drugi zaključki bodo
zadaj predloženi posameznim orga-
nizacijam v ratifikacijo.

— Jutri (v nedeljo 13. januar-
ja) se vrši zborovanje hrvatske
podporne organizacije Hrvatske
Zajednice Illinois v Pilsen Sokol
dvorani, 1814 So. Ashland Ave.
Zborovanje se vrši v svrhu zdru-
ženja z Narodno Hrvatsko Zajed-
nico.

Znanstveno predavanje.

V četrtek dne 17. januarja se
bode v Chicagu mudil dr. F. J.
Kern iz Clevelanda, vrhovni
zdravnik S. N. P. J. in S. S. P. Z.
Zvečer omenjenega dne priredi
Zveza slovenskih organizacij shod
v dvorani S. N. P. J., na katerem
bo dr. Kern predaval o modernih
problemih v zdravstvu.

Predavanje se prične točno ob
osmi uri zvečer in pričakovati je
obline vdeležbe.

— Smrtne kosa. — Včeraj, dne 11.
januarja, je umrl rojak Frank
Mrvica, stanujoč na 414 Archer
Ave. Dixon

Pregled dnevnih de- javkov.

Amerika.

Revizija zveznih davkov pride
na vrsto 11. februarja v kongresu.
Suhaška vojna v okraju
Williamsona še traja.

Radikalni senatorji pričeli boj z
železniškimi magnati.
Budarji mogoče dobe sedem-
urni delavnik.
Zopet eden vohun odkrit v
delavskih vrstah.

Družba je uskrivila eksplozijo
v Pekinu.

Inozemstvo.

Konferenca male entente otvor-
jena v Belgradu; vprašanje pri-
znanja sovjetske vlade na dnev-
nem redu.

Pašistovska vstaja v Mehiki za-
drži rekonstrukcijo za več let.

Angliški podmornik uničen; 43
mož je mrtvih.

Deset separatistov ubitih v Po-
renju.

Rusko-rumunska konferenca se
vrši 15. t. m. v Salzburgu.

Nenevadno ostra zima zavla-
dalajo po vsej Evropi.

SUHAŠKI KOZAKI PRE- ZIRAJO ZVEZNE ODREDBE.

Suhaški agent Young se ne mara
smešiti zavezo odredbo ter pravi,
da bo še nadalje lovil tihotap-
ce na svojo pest.

DRŽAVNE ČUTE SE OSTANE- JO V MARIONU.

Springfield, Ill. — Iz Mariona
v okraju Williamson ne odidejo
še državne čete, kakor je nasa-
nil ed. gov. Black.

Marion, Ill. — Kakor je poro-
čil šerif Geo. Galligan, še ni pri-
čakovati, da bi se tri čete narod-
ne garde, ki so prišle mirit spor
med suhiimi agenti in tistimi, ki
krše prohibicijsko postavo, umakni-
le s Mariona.

Serifova izjava je bila objavlj-
na kmalu potem, ko je napovedal
ultimatum širanjarkim tihotapeem,
o katerih je zatrjeno, da so po-
vzročili sedanjí položaj. Opozoril
jih je, naj opuste nepostavno kup-
čijo ter se lote kakšnega postavn-
ga posla.

Obe strani v tem sporu sta tr-
mastli.

Serif Galligan je zatrnil, da je
nemudoma za odhod vojaških čet,
bržko bo gotov, da bodo sodelo-
vali z njim državljani, dočim so
pristali suhaškega agenta Young-
ga zatrtili, da so pripravljeni
vsek čas pomagati šerifu, kadar-
koli dokaže, da si želi takšnega
sodelovanja v uveljavljanju pro-
hibicijske postave.

Kljub naročilu in povelju divi-
zijskega načelnika Andersona, da
amejo odale naprej loviti krklée
prohibicijske postave, le zvezni a-
gentje, je Young dejal, da bodo
še vseeno hodili na pogone, pa
naj bo to z zveznimi agenti, ali pa
brez njih. In on da jih bo vodil.

Položaj se je razvil v besedno
bitko med nasprotujočimi si sila-
mi. Šerif Galligan je izjavil:
"Young in njegovi pomagači mo-
rajo proči." Ali kukluksoveci, ki
igrajo zelo veliko vlogo v tem
sporu, zahtevajo, da mora Young
ostati.

"Mi se bomo poslužili, kogarko-
li se le hočemo, da iztrebimo ne-
postatnost iz dežele," je dejal
Archie C. Boswell, ki je kandidat
za državnega pravdnika in vnet
pristaš suhača Younga. Rekel je
nadalje, da ni nobene izpromem-
be, v kolikor se to tiče Younga in
njegovih pogonov, ter zatrnil, da
ni Young dolejš je odstavljen.

Boswell je tudi zanikal poroči-
la, ki so govorila, čed, da je od-
stopil od svoje kandidaturne.

Laški konzul v Springfieldu
John Pico je prejel zaprisožene
izjave, ki se tičejo 100 napadov
na laške prebivalce v okraju. Ta
konzul je rekel, da bodo postavni
koraki storjeni proti napadalcem,
če se izkaže, da so navedbe v izja-
vah resnične. Po njegovem mne-
nju so bili napadaleci pristali ku-
kluksovske organizacije.

Nervniški pek Alex Ruggeri je
(Dalje na 3. strani.)

DAVČNA REVIZIJA PRIDE NA VRSTO 11. FEBRUARJA.

Republikanci so na svoji konfe-
renci v četrtek sklenili dati dav-
ni reviziji prednost pred voja-
škim bonusom.

ADMINISTRACIJA IMA ZA- ZNAMOVATI POPOLNO ZMAGO V TEM SPORU.

Washington, D. C. — Dva važ-
na koraka sta bila storjena zad-
nji četrtek glede obdavčenja a-
meriškega ljudstva.

1. — Republikanci poslanske
zbornice so naročili hišnemu fi-
nančnemu odseku, naj da predlo-
gi za davčno revizijo prednost
pred legislativno vojaškega bonu-
sa. Odseku je naročeno, da mora
poročati o davčni predlogi naj-
kasneje do 11. februarja. Vas pri-
zadevanja za določitev posebnega
dne, na katerem bi naj bila uvede-
na predloga za vojaški bonus,
so se izjalovila. Karkoli se bo do
lo ukreniti glede na vojaški bo-
nus, pride šele po zakonitvi dav-
čne revizije na vrsto, kakor je po-
sneti iz programa, ki je bil spre-
jet na konferenci republikanskih
poslancev.

2. — Hišni finančni odsek je
naročil ugodno poročilo o rezolu-
ciji, ki se ogreva za ustavni a-
mendment, po katerem bo prepo-
vedano izdajati davkov proste
vrednostne papirje. Če sprejme ta
amendment kongres in ga odo-
bre države, potem bodo vladni,
državni in mestni bondi podvrže-
ni dohodninskemu davku.

Finančno tajništvo je naznani-
lo, da je sedaj več kakor za dva-
najst milijonov dolarjev davka
prostitih bondov v tej deželi.

Administracijske sile so dobi-
le popolno zmago, ko je hišna
konferenca sprejela resolucijo, ki
jo je predložil večinski voditelj
poslancev Longworth. V njej je
naročeno finančnemu odseku, naj
poroča o davčni predlogi v po-
slanski zbornici najkasneje do
11. februarja.

Poprej so bili zagovorniki vo-
jaškega bonusa poraženi, ko so
predlagali, da je treba dodati k
Longworthovi resoluciji še to, da
ne sme biti poročano o vojaškem
bonusu kasneje kakor dne 25. fe-
bruarja. Ta amendment, ki ga je
predložil poslanec Hamilton, je
bil odklonjen s 109 proti 86 glosa-
vom.

Sprejeta resolucija določa, da
se bo odsek počel z vojaškim bo-
nusom po 11. februarju, ali ne
vsebuje pa nobenih natančnih na-
ročil, kdaj naj odsek poroča o
njem.

Konferenca je zavrgla rezolu-
cijo, ki se je ogrevala za to, da
(Dalje na 3. strani.)

Radikalci pričeli boj proti voznini.

Washington, D. C. — Senator
La Follette je v četrtek izprožil
prvi top v svoji že dolgo napo-
vedani borbi proti sedanjim pre-
voznim postavam. Uvedel je dva
amendmenta k Esch-Cumminsovi
postavi in aktu za železniško oce-
nitev.

Obe predlogi sta bile poverjeni
odseku za meddržavno trgovino,
za čigar načelnika je bil v sredo
izvoljen senator Smith iz Južne
Caroline.

Prvi amendment predlaga iz-
datne in važne izpremembe v tem,
kako določati voznine, ki naj bo-
do določene na toliko, da krijejo
stroške. Amendment bi odpravil
v Esch-Cumminsovi postavi do-
ločbe, ki jamčijo železniškim go-
spodarjem določeno vsoto lepega
dobička.

Drugi amendment nalaga med-
državni trgovinski komisiji, naj
predloži vsa dosedaj izdana po-
ročila o prvotnih izdatkih za že-
lezniško zgraditev.

Senator je razložil svoja am-
endmenta ter se pristavil tole: "Pra-
vično odškodnino za služnost, po-
vzrutev izdatkov in primeren do-
biček od vloženega denarja naj
dobe tisti, ki posvečajo svoje de-
lo ali lastnino javni službi. Ali to
pa samo to in nič več. Spekula-
tivnega profita v javni službi se
ne da zagovarjati."

KOLIKO JE STALA AME- RIŠKA INVAZIJA RUSIJE.

Washington, D. C. — (Fed.
Press.) — Podatki državnega
zakladniškega departmenta ka-
žejo, da je ameriška invazija
severne Rusije stala \$3,112,000
od 1. avgusta 1918 do 31. mar-
ca 1920. Približno dva milijona
dolarjev sta bila izplačana
Angležem za bojne potrebe. In-
vazija Sibirije, ki je trajala
od 1. avgusta 1918 do 24. av-
gusta 1920, je stala \$8,049,000
brez materiala, z materialom
vred pa 12 do 15 milijonov do-
larjev.

POLOŽAJ V MEHIKI.

Ofenzivno gibanje zveznih čet na
dveh frontah. Delavske protest-
ne demonstracije proti umoru
Carilla. Vstaki zasneli glavno
mesto države Hidalgo.

Mexico City, 11. jan. — Pred-
sednik Obregon se nahaja s svo-
jim štabom v Irapuatu na zapadni
fronti, kjer je zvezni poveljnik
Joaquin Amaro pričel ofenzivo
proti vstajem v Guadajalari.
Predsednik je konferiral z vo-
ditelji zveznih čet in aranziral
zadnje načrte za napad na Gua-
dajalaro.

Letalci so vedno na delu nad
svovravnim teritorijem metajoč
bombe in opazujoč gibanje vsta-
šev. Dva raziskovalna vlaka sta
sinotič odšla v smeri proti Celaj
in La Piedadu. Trideset plačo-
valcev je danes na delu v arma-
di izplačujoč tojake in častnike;
okrog \$300,000 bo izplačanih.

Francisco Serrano, vojni mi-
nister, poroča, da je bila danes xju-
traj odrejena splošna ofenziva
proti vstajem generala Estrade v
državi Jalisco na zapadni fronti.
Ofenzivno gibanje zvezne armade
na vzhodni (verakruški) fronti
je v teku že dva dni. General An-
dres Almazan poroča o ljutih bo-
jih v okoliščini Thehuacana.

Vojni department priznava, da
so vstaji zasneli Pachuajo, glavno
mesto države Hidalgo.

Mexico City, 11. jan. — Iz Tam-
pica poročajo o velikih protest-
nih demonstracijah, ki so jih pri-
redile ondote delavske organizaci-
je proti strahopetnemu umoru
socialističnega gubernerja Caril-
la v Yucatanu. Na tisoče delavcev
se je udeležilo demonstracij.

ANGLEŠKI PODMORNIK PO- TOPLJEN.

43 mož izgubilo življenje, ko je
bojna ladja udarila ob sub-
marin in ga poglajala na dno.

London, 11. jan. — Angleški
podmornik L-24 je včeraj zadela
nesreča blizu Portlanda. Bojna
ladja "Resolution" je udarila ob
submarin, ki se je takoj pogrez-
nil. Pozneje se je dognalo, da
submarin leži enajst milj od Port-
landa v globočini 30 fazonov
(menda jardov). V podmorniku
je bilo 43 mož, a ne ve se, dali so
še živi. Admiralteta je odredila
vse potrebne korake, da se sub-
marin dvigne in moštvo reši, če je
še mogoče.

SODNICA BARTELME PRED- SEDOVALA IZKUŠNJAM ZA DRŽAVLJANSTVO.

Chicago, Ill. — Gdnca, Mary
Barthelemy ni samo prva sodnica
v državi Illinois, nego tudi prva
ženska v Združenih državah, ki
je kdaj predsedovala podjeljeva-
nju ameriškega državljanstva.
Sodnica Barthelemy je v četrtek
podelila 200 osebam ameriško dr-
žavljanstvo.

Kriza na Orškem; Venizelos obupuje.

Atene, 11. jan. — Nova grška
vlada še ni organizirana. Roussos,
ki je bil privolji sprejeti predse-
dnstvo kabineta, je odklonil, ko
je videl, da ga liberalci nadejo
podpirati. Najnovejši kandidat je
general Danglis, venizelist, kate-
remu pa nasprotujejo republi-
kanci. Venizelos je dejel sinotič,
da pusti vse skupaj in odide na-
zaj v Pariz, ako se stranka ne o-
dloji za Danglisa.

Vprašanje Rusije na bel- gradski konferenci.

Zborovanje zastopnikov male entente je zavito v tajnost,
toda izvedelo se je, da glavni vprašanja na dnevnem
redu sta, priznanje sovjetske vlade in posojilo, ki ga
ima dobiti Ogrska od Lige narodov. Benei vodi de-
bato za priznanje sovjotov. Konferenca je bila
otvorjena z veliko plesno veselico.

Belgrad, Jugoslavija, 11. jan. —
Konferenca zastopnikov male
entente je bila otvorena včeraj
pozno popoldne eno uro potem,
ko je prišel J. G. Ducea, rumunski
minister vnanih zadev.

Belgrad, Jugoslavija, 11. jan. —
Konferenca male entente, ki se je
imela otvoriti včeraj, je bila za-
držana, ker še ni vseh delegatov
tukaj. Delegatje so se zamudili
na potu radi debelega snega, ki
je zadržal vlake.

Konferenca je prav po nepo-
trebnem zavito v precejšnjo me-
ro tajnosti. Nobena agenda ali
program, niti dnevni red konfe-
rence ni objavljen. Kljub temu
se je izvedelo, da glavni vpraša-
nje je konferenca sta nameravano
posojilo Lige narodov Ogrski in
upostavljene diplomatskih odno-
šajev z Rusijo. Čehoslovaki vo-
ditelj Beneš je vodilni zagovor-
nik priznanja sovjetske vlade in
on predloži načrt, na temelju ka-
terega se aranzirajo pogajanja z
Rusijo.

Precej prahu v Belgradu po-
vzročila tudi francosko-čehoslova-
ška alijanačna pogodba, ki se mo-
da raztegne na malo entento. Ju-
goslavija in Rumunija morata
akrčno pretehtati vse možne u-
godnosti in neugodnosti, ki lahko
pridejo iz take alijance. Ker je
francosko-čehoslovaška alijanca
je zavrneno dejstvo, se ne bo u-
radno razpravljalo o tej stvari na
belgradski konferenci. To bi bil
nepojrebno — kajti razmotriva-
nja bo dovolj, če preveč, na pri-
vatnih sestankih.

Kakor izgleda, se ne bo mala
ententa dosti bavila s notranjim
položajem Grčije, kjer namerava-
jo ustanoviti republiko; saj Čehi
se ne zanimajo za grški notranji
prepir. Manjšo vlogo bo igrala
tudi napetost med Jugoslavijo in
Bolgarijo. Glavna zadeva je —
kakor rečeno — priznanje sovj-
etke vlade in posojilo, ki ga išče
Ogrska od Lige narodov po sgle-
du Avstrije.

Belgrad je pripravil dolgo vr-
sto zabav za delegate. Zabave so
odpro z velikim gala-plesom.

Bokov mirovni načrt dobi udarce.

Delavski voditelji trgaajo načrt,
rekoč, da ne daje najmanjše ga-
rancije za mir.

New York, N. Y. (Fed. Press.)
— Mnenje tukajšnjih delavskih
voditeljev o mirovnem načrtu, za
katerega je bila prisojena nagra-
da \$100,000, ni niti najmanj ugod-
no.

"Bokov mirovni program ni
program za mir," je dejal Hill-
quit, znani predstavnik sociali-
stične stranke. "Načrt ne nudi
sredstev za preprečevanje medna-
rodnih sporov in — kar je glavn-
no — ne gre do dna vzrokov voj-
ne. Bokov načrt popolnoma prezir-
a ekonomsko stran vojne. Neiz-
podbita resnica pa je, da vpra-
sanje vojne ne bo nikdar rešeno v
prilog miru, dokler se najprvo ne
reši sedanje ekonomsko vpraša-
nje."

Frank P. Walsh, odvetnik de-
lavskih organizacij, je rekel, da
najboljša metoda za nadaljevanje
vojne je vstop Amerike v Ligo
narodov, kakor se glasi Bokov
mirovni načrt. Ljudje, ki so pri-
dali nagrado za ta načrt, nimajo
želje za svetovni mir, pač pa
strastno poskušajo obdržati pri-
življenju stari, razpadajoči kosi-
alni in gospodarski red v Evropi.

VREME.

Chicago in okolice: V nedeljo
večidel oblačno in mraz. Tempera-
tura v zadnjih 24 urah naj-
višje 25, najnižja 20. Snega leide
ok 6 1/2 zalde ob 1:30.

RUSKO-RUMUNSKA KONFERENCA.

Čičerin in rumunski delegat se
sestaneta 15. t. m. v Salzburgu.

Dunaj, 11. jan. — Rusko-ru-
munska konferenca se začne 15.
januarja v Salzburgu. Ruski bo
zastopal Čičerin, komisar za vna-
nje zadeve, Rumunijo pa delegat
Diamandi. Na dnevnem redu so
razna politična vprašanja, ki mo-
rajo biti rešena prej predno se
govori o trgovini. Glavno vpraša-
nje je Besarabija, katero je Ru-
munija anektirala z Bukovino
vred ob koncu vojne s dovolje-
njem entente, toda sovjetska vla-
da do danes še ni priznala anek-
sije. Rusi zahtevajo, da se upo-
stavi z Rumunijo le državna trgo-
vina, ne privatna.

Ostra zima v Evropi.

Snežni viharji, veliki zameti in
izredno hud mraz paraliziral
promet na železnih in plovbo
po vsej Evropi.

London, 11. jan. — Nenavadni
snežni viharji, spremljani s iz-
redno nizko temperaturo in pre-
obilico snega, divjajo te dni po
vsej Evropi. Južna Evropa —
Italija in Španija — je ravno
tako prizadeta kakor severna.
Najbolj trpi Italija, ki ima na-
vadno milo zimsko vreme. Silni
viharji na Sredozemskem morju
in ob obalah Španije in Francije
na atlantski strani ogrožajo la-
dje. Sneg v gorah je tako debel in
moker, da bi bilo še več let takih
plazov v švicarskih in franco-
skih Alpah. Vse večje reke so na-
rastle valed snežnih dotokov in
nakupljenega leda ter povzročile
povodnji.

Na Angleškem je izredno ostra
zima. Viharji, zameti in plazovi
so povsod paralizirali železniški
in cestni promet ter ponekod
pretrgali brzogajne sive.

Kolin, Nemčija, 11. jan. — Re-
ka Main je popolnoma zamrzni-
la nad Coblenzom, tako da so
lahko prehodili. Plovba je prene-
hala. Prebivalci v tem kraju ne
pomnijo take zime v svojem živ-
ljenju.

Bergamo, Italija, 11. jan. — En
čevljev debel sneg je pokril to me-
sto. Nekatere vasi v provinci Ber-
gamo so popolnoma zametene s
snegom.

Dunaj, 11. jan. — Silni snežni
viharji so paralizirali železniški
promet po vsej Avstriji in Jugo-
slaviji.

COOLIDGE ORODJE ROPAR- SKIH INTERESOV, PRA- VI SENATOR.

Washington, D. C. — Senator
Shamons, demokrat iz Severne
Karoline, je izjavil v senatu, da
nevidna vlada kontrolira admini-
stracijo. V svojem govoru, v ka-
terem je sekal krepko po admini-
straciji, je rekel, da "vsi ropar-
ski interesi" v deželi podpirajo
Coolidgea.

Ententni komisarji okopani s snegom v Nemčiji.

Berlin, 11. jan. — Zavezniška
vojaška kontrolna komisija, ki je
včeraj začela razorožitveno pre-
iskavo, je bila sprejeta s sovraž-
nimi demonstracijami. Večja
mušica je napadla komisarje s
kapani snega na ulici. Policija je
razpršila množico. Ko je komisija
pregledala glavno policijsko po-
stajo v Berlinu, ni našla nič več
erožja kot ga dovoljuje pogodba.
Časopisje zdaj naziva komisijo
"okopano komisijo."

PROSVETA
GLASILO SLOVENSKE NARODNE POMOČNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POMOČNE JEDNOTE
Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročniki: Zvezna država (izven Chicago) \$2.50 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$2.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.25 na tri mesece, in na izpostavo \$4.00.
Naslov na vso, kar ima ali s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on application.
Subscriptions United States (except Chicago) and Canada \$2 per year; Chicago \$2.50, and foreign countries \$3.00 per year.
"MEMBER OF THE PROGRESSIVE PRESS"

Datum v objavi n. p. (1924, 21-22) poleg vsakega imena na naslednjem mestu da vam je a tem dnevniku pridružen članek. Prosimo, da se vam ne izpusti list.

DEMOKRATSKI POMLONI VELIKI DENARNI MOŠNJI.

Demokratija prav radi naglasijo, da so zagovorniki interesov malega moča: farmerjev, malih obrtnikov in delavcev.

To se lepo sliši, ampak v praksi nastopajo demokratični političarji kot republikanaki.

Demokratični listi gme proti Mellonovemu načrtu za znižanje direktnega davka, kar bo to znižanje koristilo faktično ljudem, ki imajo izredno velike dohodka, za farmerje, delavce in male obrtnike pa ne bo prineslo gospodarske olajšave.

Iz Washingtona temu nasprotno poročajo, da se deset demokratičnih senatorjev pripravlja, da glasujejo za znižanje dohodninskega davka po Mellonovem načrtu.

Znano je, da je republikanska stranka pceppljena v starine in mladine in da se mladini proti Mellonovemu načrtu. Ako se deset demokratičnih senatorjev pridruži republikanskim starinom pri glasovanju o Mellonovem načrtu, bo načrt sprejet in denarni mogotci bodo deležni velike davčne olajšave, akotudi republikanaki mladini v senatu glasujejo proti načrtu.

Prijatelji velike denarne močnejše se najdejo, kadar so njeni interesi v nevarnosti, ne glede na to, pod kakšno politično zastavo jadrajo. Oni se dobre razumajo med seboj. Le ljudstvo je tako slepo, da tega ne vidi in ne napravi enotne fronte proti interesom denarnih mogotcev in v svojo korist.

SLABA KUPČIJA ZA STRIC SAMA.

Vsaka administracija se rada pobaha, da vnaša. Sedanja administracija ni izjema v tem oziru. Ampak, če je res, kar pripoveduje senator Fletcher iz Floride, tedaj je bila izvršena zelo slaba kupčija, ko so bila ladje prodane Dollarjevim parobrodniškim interesom za \$2,850,000, za katere je Stric Sam plačal okoli trideset milijonov dolarjev, ko jih je dal graditi v vojnem času.

Senator Fletcher zahteva preiskavo o tej kupčiji. On hoče imeti natančno pojasnilo o kupčijski pogodbi s parobrodno družbo, sklenjeni v avgustu 1923. Po oficijelnih virih je bila ladja prodana za sto tisoč dolarjev, plovbeni odbor je pa potrošil samo za popravila in zboljšanja \$2,826,000.

Dollarjevi parobrodni interesi so največji nasprotniki strokovne organizacije mornarjev. Kompanija je potrošila lepe tisočake, da uniči strokovno organizacijo mornarjev. Za uničenje mornarske organizacije ima kompanija denar, kadar kupuje ladje od Strica Sama, bi jih pa najraje dobila zastonji.

Ladje so bile zgrajene šele v vojnem času in so bile izročene plovbanemu odboru v letih 1920—1921. Bile so torej skoraj popolnoma nove. Ako je nova ladja stala tri ali celo štiri milijone dolarjev, tedaj je nemogoče, da je izgubila toliko na svoji vrednosti, da se proda za bagatelno vsoto sto ali malo več tisoč dolarjev.

Ako senator Fletcher zdaj zahteva pojasnilo o teh kupčijah, ni drugega storil kot svojo dolžnost. Denar za gradnjo ladij je prišel od ameriškega ljudstva in to ljudstvo ima pravico izvedeti, kako se njegov denar potroši.

Dollarjevi parobrodni interesi niso bili le na dobičku v primeri z drugimi parobrodniškimi interesi, ker so izvršili zase tako ugodno kupčijo, ampak tako kupčija jim pomaga, da se ložje bojujejo proti mornarjem in njih organizaciji.

Ako bi na pr. Stric Sam prodal mornarski strokovni organizaciji te ladje za tako ceno kot Dollarjevim interesom, da jih organizacija obratuje kot zadruga tedaj bi val veliki dnevniki zakričali hkratu, da je tako ravnanje navadno favoriziranje razredov. Zdaj veliki dnevniki lepo molče ali pa priobčijo v formi vesti toliko o tej zadevi, da se jim ne more očitati, da so jo popolnoma zamolčali. Ako kdo favorizira razrede, tedaj jih prav za neaktivno veliki dnevniki, ker ob vsaki priliki zagovarjajo interese velike denarne močnejše, dasiravno tvorijo zastopniki ali lastniki velike denarne močnejše tako neznatno manjšino, da njih število še vredno ni, da se omeni, ker je v primeri z ameriškim ljudstvom tako veliko, kakor če bi kdo primerjal, kapljo vode na veji z množino vode v velikem škafu.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Virde, Ill. — Odgovorim naj dopisniku iz Auburna na dopis v št. 4 Prosvete. Rojak Pauline iz Kansasa je prišel sem za delom kot član U. M. W. of A. in član S. N. P. J. Da je bil najemnik operator za časa gonjalne stavke, če se sploh more imenovati generalna stavka, dvomim, kakor ga pa dopisnik in njegovi pristaši nazivajo, da je stavkokazil, to je pa zadeva časa. Če so bili torej prepričani, da je stavkokazil, je bila njih dolžnost, da bi ga obtožili pri lokalni U. M. W. of A., kakor tudi pri društvu jednote v Auburnu, Ill.

Pravilno bi torej bilo postavno ga obtožiti in mu potem dati priliko, da se zagovarja. Zakaj niste storili tega? Nato vprašanje odgovorjam, da vsled tega, ker proti Paulineu niste imeli nobenega dokaza in se zato poslužili taktike, kot opisano. Všeč postopanje kaže, da niste imeli zaupanja v organizacijo U. M. W. of A. kakor tudi ne v S. N. P. J., oziroma v pravila teh organizacij.

Dopisnik omenja, da niso izgubili uma, da bi se ne zavedali, kaj je za napredek U. M. W. of A. kakor tudi v društvenih ozirih. Ako so za napredek teh dveh organizacij, je njih dolžnost, da so dobera poučeni, kaj dolžajo pravila teh organizacij. Večkrat sem prečital nastavo rudniške organizacije kakor tudi pravila naše jednote, pa nikjer nisem videl, da bi ona ali druga teh organizacij priporočala nasilstvo. Brezemeljnja je obdelitev, da se bodo omenjeni najemniki za časa prihodnje stavke zopet vrnili v Kansas stavkokazil. Še celo izrazili so se, da se zato prišli v Illinois, da bodo spomladani, ko bomo mi stavkali, jedli kruh. Kakor da bi bilo stavkokazenje njih stroka! Pomilovanje so vredni tisti, ki tako sodijo.

Rojak, da bi se moral pred njimi pravi v javnosti. Kaka avtoriteta pa so? Kdo jih je pooblastil, da kaj takega zahtevajo? Zadoštil je zahtevam U. M. W. of A. in S. N. P. J. To menda zadostuje. Bodo politiki in pravični ter odkritostno priznajo ako smo kaj zahtevali. Tako naj tudi oni priznajo, da se besedne in dejanske napadi imenovanega rojaka in mi zapretili, da se mora kakor moge čisto hitro izgubiti iz Auburna; ako se enkrat pride na delo, da ga bodo obesili. Grozili so celo njegovega stanovanjskega bosa, da bodo še njega zaničevali in ga prezirali, ako ne spodi imenovanega rojaka iz stanovanja.

Dobro se zavedajo, da je to revnica, a še treba dokazem tudi s prijami. V laži ne vernjem in se jih ne poslužujem. — J. Pogodnik.

SLIKE IZ NASELBIN.

Lorain, Ohio. — Kakor smo se tako poslužili od starega leta, tako smo tedaj in nestropno pričakovali novega leta. Kaj pač je novo leto? Prav nič posebnega ali novega. Vedno stare navade in fruze, ki se ponavljajo iznova, ko si prijatelji na Silvestrov večer ponovno občudujemo še leto dni nazajle zvestobe. Stari sovražniki sklenjene pozabiti medsebojno mržnjo, abstinenti prisegajo še dalje piti vodo, drugi pa ostajajo še dalje odkriti nasprotniki prohibicije. In te spremembe se vršijo in ponavljajo že 1923 let. V reniet pa ni nikakih sprememb in jih tudi najbrže ne bo na tej pukljasti zemlji.

Kakor drugod, tako tudi pri nas nismo hoteli opustiti te lepe in stare navade. Na povabilo tukajšnje Victor godbe se je mlado in staro, vse kar leze in gre, samo da ima pri tleh noge, odpravilo povabilu v polnem številu ter se stoprocentno udeležilo veselice na Silvestrov večer v Slovenskem narodnem domu. Rajanja ni bilo konec na kraja in ko je udarila ura 12, je stopil v dvorano nestropno pričakovani gost "Novo leto". Častitk, stiskanja rok in objemjanja ni bilo konec, kdor pa je bil malo bolj srečen, je tudi dobil v spomin poljub. Spodaj v kleti je pa bilo čuti, kakor bi imeli sami bogovi svoj večer. Že iz precej hripavih grl se je čula prelepa pesem. Drugod so prave kranjske klobase masile grla in tolzile male prošnje nikdar zadovoljnega človeka.

Da smo Slovenci v Lorainu res priljubljeni pri tujcih, nam je dokaz in čast, da je posetil to veselje naša novoizvoljeni župan mr.

George Hoffman, mestni sodnik in še več drugih odličnih mož iz naselbine. Kdo ni opazil solze v očeh mlade, kateremu je mladenka, hčerka občestvozanega rojaka F. Justina st., naka "Baby", miss Theresa Justin, čestitala v angleškem jeziku našemu županu, mu podarila sveč sopek svetle v obliki podkve, simbol sreče in blagostanja. Kako bi se pa mož, ki ima sree, drugače in lepše mogel zahvaliti za čestitke in pokazati resničen čut do nas, da je dvignil ter stisnil v svoja naročja naka "Baby" ter jo v znak iskrena zahvale vprilo vsa občinstva častno poljubil.

Končno moramo priznati, da smo dolžniki vsem tistim, ki so nas posetili tega večera. Iskrena hodi hvala vsem onim trgovcem in darovalcem, kateri so nam darovali in kakorkoli pomagali, da se je naša suha blagajna pomnožila za \$182.40.

Victor godba pa na tem mestu vošči srečno leto 1924. Naše goso naj ostane! Svoji k svojimi! — **Odbor Victor godbe.**

Zagreb, Ill. — Že nekaj časa je preteklo, kar sem se zadnjič oglašil. Zdaj pa se ne morem držati več nasaj, da bi ne poročal, kako se nam godi tukaj.

Rad bi delal se iz južnega Illinoisa ne morem pohvaliti s polno paro delamo. Koliko časa bo to nadaljevalo, ne vem povedati. Vseeno ne svetujem rojakom, hoditi k nam za delom; ker je tu itak dovolj brezposelnih.

Kolikor se tiče dela v rudnikih je pri nas silno strogo. Premog je visok od 10 do 12 fevjev, imamo pa dosti kamenja, ki ga moramo zastop izmetavati. Če se delavec kaj priokli valed dela, mu delodajalec odgovori, da ima dovolj drugih za njegovo mesto, ako (delavec) ni zadovoljen. Iz tega se vidi, da dohrot z delom nimamo.

Nekoga dne sem šel obiskat rojaka na Vleher majni. Srečal sem rojaka, opaznega z brisačo, ki sem ga vprašal, zakaj je tako trdo prevezan. Odgovor sem dobil, da se na ta način bolje počuti. In pa pipe je kadil, pa ni dima izpuškal. Rekel je, da dim poje, kar je tako dalj časa sit.

Pozdravljam vse čitatelje Prosvete. — **Jos. Čermelj.**

Prosperiteta in tedni časi.

(Po Augustu Glasemannu.)

Časi pridejo, ko mislečega človeka polaste aktnjave, da bi veroval William Jennings Bryanu in rev. Billy Sundayju. Katera napadeta teorijo evolucije. Darvineve misli, da človek spada med živali, ali, da se je razvil iz opice višje vrste, se človeku včasih zade le gorostane domneve.

Nikdar se ni opisa strdala v uredi blagostanja. Govedo me erke peleg bogatega paknika in tudi konji ali osli ne trpijo lakote, če imajo pred seboj kupe dobrih mrve. Edina kultura na tem svetu, ki trpi vzlic vsemu bogastvu, je dvonožec, kratkoučec, misleče bitje, ki je ustvarilo civilizacijo.

Nikakoga pravega vzroka ni, da bi dvomili o resničnosti trditve, da je v tej deželi le mal vzrok, da ljudje trpe na uboštvu. Črpanje naravnih zakladov, ogromna možnost prodiranja, in rama olajšave za produeranje dobrin, ki so potrebne življenju, narodno blagostanje, razvita industrija in delavske rezerve, vse to nam napoveduje, da vsak posameznik v Združenih državah lahko posteno živi. Le družabna in politična kratkovidnost nam brani, da tega dejstva ne moremo zapopasti.

Gospodarski red mora nadomestiti nered. Prvi važni korak proti neredu je odprava vsakega igranja in špekulacije z živili in oblačili, kar je naša prvotna potreba k dobremu obstoju. To pa ne more biti izpolnjeno drugače, ako dosledno ne odpravimo zasebnega lastništva, ako ne odvzamemo iz sebnikom kontrole nad naravnimi viri bogastva, rudniki, oljnim vrleci, gozdovi, vodno silo, transportacijskimi in distribucijskimi agencijami — železnicami, parobrodi, bankami, trgovskimi in distribucijskimi agencijami — železnicami, parobrodi, bankami, trgovstvom in važnimi tvornicami v deželi. Vsa ta lastništva moramo odvzeti njim in jih izročiti v kontrolo in vodstvo ljudstva Združenih držav.

Manj važne in manjše industrije,

je, trgovina na drobno, mala kmetje in kramarje lahko za nekaj časa še prezmemo. Povprečni farmer se ima naprimer prav malo bati socialističnega programa. Gotovo on teže dela in je bolj izkoriščen producent kakor izkoriščevalec. Vendar njegova farma in vsa opravila, ki jo lastuje, mu gotovo ne bosta tak knala dopustili, da bi pristal na proces socializacije.

Združeno lastništvo glavnih virov in industrije je vsakekor neobhodno potrebno, ako želimo napraviti konec neredu, ki nastaja iz sedanje družbene ureditve. Vprašanje, kako naj se izvršijo ogromna podružabljenja, ni najnujnejše. Glavna naloga pred nami je ustvariti stesniljenje med ljudstvom za javno lastništvo, pridobiti za združništvo javno mnenje in zabujati zavest v ljudih k odporu proti gnusnemu sedanjemu profitnemu sistemu. Ljudje lahko razpravljajo, kako naj se izvrši podružabljenje železnice, naravnih virov, industrij itd., in eksperti naj potem razpravljajo v kongresu, toda, kakor rečeno, pri tem ni glavno, kako bomo stvar izvršili, temveč ali jo bomo izvršili.

Jako slab je patriotizem, ki se ogreva za to, da mala skupina špekulantov in dobičkalorcev, katerim je njih lastna korist več kot vsega naroda, kontrolira vse naravne vira in industrije dežele. Ta gospoda le malo naredi v primeri s tem kar lahko stori vlada. Ni ga visoko nasobraznega uma, da bi ga narod ne mogel najeti. Resničnost tega dejstva je javnost večalmanj spoznala med zadnjo vojno, vzlic valj zavajalni kapitalistični propagandi. Med vojno vlade itak navadno zasežejo in obratujejo same važne industrije, da si zažamejo kolikor mogoče visoko produktivnost in zmoglost.

Napačno je mnenje, da so samo stremjenja za dobičkom izpopolnjevala človeštvo. Vse zgodovine, vse neprecenljivi prispevki genijev z njih iznajdbami in človeških plemenitost nam oznanjajo, da je obratno. Sedanji dobičkaraki sistem vsvarja nezaupest in nepravila povprečne ljudi nedostopne za medsebojno pomoč in združništvo. Kaki so uspehi krškanjih naukov in moralne vzgoje tolikih stoletij! Družabni red, ki bi navduševal k združništvu, pravici in bratstvu mora razviti višje družabno zavest in plemenitejšo čuta. Vsi ti čuti pa spe v povprečnem človeku.

Ko bodo naravni zakladi in industrije prešli iz rok zasebnikov v javno lastništvo, da ljudstvo kontrolira in obratuje in bo odpravljeno izkoriščanje trpinov, bo do produktivne sile uravnane, da se bo povsod produerale po potrebi in bo delavni čas razdeljen povprečno na vsakega enake; prostega časa bo za vse enake. Napredek v izobrazbi bo sledil; prosti čas bo porabljen prosvetnemu delu, telovadbi, umetnosti in kulturi, mesto brezdelju in parasitični potratu.

Javna kontrola transportacije in skladišč ter distribucije bo odpravila cele tolpe prekupevalcev in mešetarjev, ki se danes rede in begate na poredovanju z dobičkarimi, ki prihajajo s farm. Oni so človeštvo škodljivi in končno tudi sedanji distributivni sistem, kakršnega vsvarjajo oni mešetarji, je gnil in nemoren.

Ni ga vzroka, da bi nekateri ljudje redili govedo in molzi krave, drugim pa bi bilo dovoljeno da lahko močrejo farmerje, ki pridobivajo mleko s svojim delom in pa konzumente, ki kupujejo mleko. Zakaj grede kože poceni, obično in usnje pa mora konzument tako drago plačati, pri čemer plačuje velik davek mešetarjem. In zakaj bi trpeli valed pomanjkanja stanovanj, ko je tu dovolj surovin, in dovolj ljudi, da se lahko stanovanja zgrade. Naša je odgovornost in tako je kakor mi hočemo. In ko mi, velika večina izkoriščanih v deželi, želimo odpraviti to kapitalistično igrjo, je lahko odpravimo.

Od trah večjih političnih strank v Združenih državah edino socialistična prihaša a programom in načrtom k gospodarskemu redu in oljube za boljši družabni red.

Ona skula pridobiti glas vsakega mislečega in razumnega državljana. In kar je še važnejše, socialistična stranka kliče ljudstvo med svoje članstvo, vse tiste, ki so pripravljeni storiti svoje in rabiti svoj razum v največjem delu v zgodovini človeštva.

Zanimost družbe povzročila eksplozijo.

Corn Products Co. v Pekinu, Ill. — Je imela odprto delavnico in krmišnico, je znanmarjala varstvo delavcev. Taka je sodna delovna, ki se niti smrti.

Pekin, Ill. — (Fed. Press. Po roča Tom Tippetts) — Odprta delavnica, krmišnica, znanmarjanje, varstvenih naprav in blazna, genja za profitom — to so vzroki eksplozije, ki je 3. januarja uničila tovarno Corn Products Refining Co. in usmrtila 35 do 40 delavcev in ranila 35 drugih. Omenjena družba je podružnica oljnega trasta.

Samo 16 trupel so dobili do danes iz rasvalin. Kaldh dvajset delavcev še leži pokopanih v pogorščih. Pet ranjenecov je umrlo v bolnišnici. Zedaje dan, ko je zavladal silen mrza in pogoltni žve srebro v toplozoru na 22 stopinj pod ničlo; je bilo vsako iskanje, madalednih trupel nemogoče. Voda, katero so brizgali na še tleče rasvaline, je zmrznila na mestu — vse rasvaline tovarne s očrnelim ledom in opoko, svitim železjem in člo ter s trupli raztrganih delavcev je danes zamaleda. Na okrog visoke železne ograje, ki obdaja pogorišče, so pa zabirajo množice dan za dvostem in stme v leden greb.

Glavna razstrelba se je pripetila, ko se je gorljiv pral v od delku suhega škroba vnel valed raznje eksplozije v milinski sobi; plamen, ki je živgnil iz te sobe, je ugnel pral v oddelku suhega škroba. V tovarni ni bilo potrebnih osebnih pahljač, ki odpravljajo pral. Odkar je bila uničena uniča delavcev, so ni več nihče zvenil za varnost tovarni.

Med vojno so bili delavci, katerih je 800, organizirani v unijo, ki je bila priznana pod pritiskom višnjega vojnega delavskega odbora. Družba je bila prisiljena podpisati pogodbo. Leta 1919, ko se je prišla splošna ofenziva proti unijam in ko je bil izgubljen jeklarski strik, je potekla pogodba unije in družba je lajevila, da ne podpiše nove pogodbe. Zedaj se je boj, katerega so delavci izgubili v enem letu je bila unija popolnoma uničena in od prta delavstva je bila upostavljena. Vsa delavci, ki je agitiral za unijo, je bil odelavljen in družba je organizirala v tovarni sistem špijonstva ter uvedla "ameriški načrt" sposobstva. Razen osemurnika so delavci izgubili vse pri dobitre, ki so bile prišli s unijo. Škrobna tovarna je obratovala sedem dni v tednu, 24 ur dnevno s tremi delavci po osem ur.

Eksplozije niso neznana reč v takih tovarnah. Ista družba je že imela take neizgode v Cedar Rapidsu, Iowa, Edgewaterju, N. J. in v Argu, Ill. Delavci so delali v večnem strahu. Oddelki za miline je bil kot nalahž zgnajo s razstrelbo. Strela in steno so bile iz stekla. In razstrelba je nastala v tem oddelku; steklene stene so se hitro sesule. Moke, ki so še umrli v bolnišnici, so delali v tem oddelku. Ranjenec so izpovedali, da je eksplozija v oddelku milinor poslala pramen ognja skozi zapet žleb, po katerem je šel škrob v obliki moka v glavno poslopje suhega škroba. To poslopje je bilo že staro in nepopravljivo že dolga leta. Okrog 35 do 40 delavcev je bilo tamkaj. Eksplozija je stala poslopje kakor jajajo lupino. Niti eden delavec ni ušel živ.

Dokler je eksistirala unija, je škrobna delata bila vedno dražja moka na delu v poslopju suhega škroba, kjer sta pometala prah. Ob nedeljah sta moka obistila stroje in žlebe vsa prahu. Od kar pa je unija propadla, ni več nihče pometal prahu, ki se je nabiral po vseh korih v velikih količinah. Trije delavci so se kosali med seboj za rekord produktivcije, a za varnost delavcev se ni brigal nihče.

Zdaj pa, ko je preposno, so prišli v Peorijo — 10 milj stran — zvezni in državni uradniki, nastanili so se v najbogatejšem hotelu in konferirajo o "preiskavi" eksplozije!

Delavski list je sila, s katero razlaga vsa nesrečanja.

Delavske novice.

(Federated Press.)
Barvarji delajo le pet dni.
Joliet, Ill. — Organizirani barvarji in podobniki v Jolietu delajo le pet dni v tednu. S tem se hočejo zavarovati proti boleznim, ki jih razširja iz barvarskega dela. Zdravniške avtoritete so dolžne, da dva dni počitka zaporedoma podaljša življenje barvarja, ki mora vdihavati razne strupe in sive barve.

Amalgamacija čevljarstva.
Haverhill, Mass. — Čevljarji organizirani "Shoe Workers' Protective Union" in "United Shoe Workers of America" — dve največji organizaciji čevljarstva v državi — sta se združili. Zdaj se vrše pogajanja z "Amalgamated Shoe Workers of America", in pričakuje se, da se tudi ta unija kmalu pridruži. Organizirani čevljarji imajo zdaj 27.000 članov.

Draga, toda dobra šola.
Sydney, N. S. W., Avstralija. — Država New South Wales je imela delavsko vlado, ki pa je propadla pri zadnjih volitvah. Delavci, ki tvorijo večino volilcev, so se dali potegniti od kapitalistov, ki so na prefrigan način zatrolili med nje verski prepričanja in jih tako razdelili.
Delavci se že kesajo. Odkar je v sedlu protidelavska vlada, so zelo padle mezde in delovne ure so narasle. Obenem se je pomnožilo število brezposelnih delavcev, kajti lastniki industrij so zmanjšali število zaposlenih delavcev, odkar so podaljšali delavnik.

KAKŠNA BO POGODBA MED RUDARJI IN PODJETNIKI?

(Nadaljevanje s prve strani.)
Janja na tej podlagi, je hitro odstopal v Pittsburgh. Ker ni imel časa, da izvrši vse potrebne dele, je računil na sejo ali konferenco s nekaterimi premožljivimi podjetniki, ko pride na njih dom.
Ogle ni mogel najti pittenburških premožljivih podjetnikov, ko je dospel v Pittsburgh. Bili so zunaj mesta in ostali so zunaj mesta, dokler niso bila izravnava pogajanja. Nato so skušali razbiti sporazum. Boj je prišel med dvema skupinama podjetnikov in razvilo se po tri skupine, ki se postojajo. Po izjavi Chingha nimajo podjetniki denarja, da bi financirali sedemmesečno stavko, ki bi se razvila, ako podjetniki enostavno odklonijo vse rudarske zahteve.
Starim v republikanski strani, da je Coolidge izvoljen predsednikom. To je treba tudi poudariti. Administracija želi zmagati v Pennsylvaniji, Ohiju, Indijani in Illinoisu. Opa nikakor ne bo dovolila, da podjetniki poženejo rudarje v stavko. Coolidge je govoril z odborom rudarske organizacije U. M. W. A., ni pa poveljal premožljivim podjetnikom, da bi se.

Cushing ni povedal, kje je poročal idejo, da pride v rudarski organizaciji do razkola in pocepčenja, ako bodo unijski odborniki svetlovali proti novim zahtevam. On najbrž sodi, da bi odborniki organizacije ne stavili takih zahtev iz lastne inicijative.
(Nadaljevanje s prve strani.)
Bil najzadnji pri laškem konvenciji. Izpovedal je, da so napadali vdrli v njegovo stanovanje o polstarih v nedeljo zjutraj, strgali močno obleko s njega ter mu vneli v klet.
Kakor je nadalje povedal, so mu vzeli vse vino, ki je dovoljeno po zveznih odredbah. Nato je sedel tistih deset napadalcev, poobdelo velik del njegovega sira in popilo steklenico vina.
Ko so odšli, je zapazil, da mu je zmanjkalo 877. Ruggeri je rekel konzulu, da se je ravnal po vseh dohodbah, ki jih zahteva zvezno dovoljenje za opojne pijače.
"Ljudje nikakor ne vedo, kako nasilno se postopali tisti sušarji s tujerodnimi prebivalci," je dejal Kerif Galligan, ko je govoril o zgodbi omenjenega Laha. "Po mojem mnenju so ti ljudje prepravičeni živeti tukaj nemoteno."
"Unani so bili le d obupnosti, a velika sreča je to, da so dolepe vojaške čete v Harris. Kaj bi jih ne bilo tisto noč, bi jih ubil več kakor tisoč ljudi."

RUŠAŠKI KOZAKI SE NE BRIGAJO ZA ZVEZNE ODREDBE.

(Nadaljevanje s prve strani.)
Kot je bilo že omenjeno, so bili najzadnji pri laškem konvenciji. Izpovedal je, da so napadali vdrli v njegovo stanovanje o polstarih v nedeljo zjutraj, strgali močno obleko s njega ter mu vneli v klet.
Kakor je nadalje povedal, so mu vzeli vse vino, ki je dovoljeno po zveznih odredbah. Nato je sedel tistih deset napadalcev, poobdelo velik del njegovega sira in popilo steklenico vina.
Ko so odšli, je zapazil, da mu je zmanjkalo 877. Ruggeri je rekel konzulu, da se je ravnal po vseh dohodbah, ki jih zahteva zvezno dovoljenje za opojne pijače.
"Ljudje nikakor ne vedo, kako nasilno se postopali tisti sušarji s tujerodnimi prebivalci," je dejal Kerif Galligan, ko je govoril o zgodbi omenjenega Laha. "Po mojem mnenju so ti ljudje prepravičeni živeti tukaj nemoteno."
"Unani so bili le d obupnosti, a velika sreča je to, da so dolepe vojaške čete v Harris. Kaj bi jih ne bilo tisto noč, bi jih ubil več kakor tisoč ljudi."

Mehiška vestaja zadržuje napredek.

Demar, ki je bil namenjen za izboljšanje gospodarstva in za izboljšanje, mora sedaj iti na armado. Vstali so sapeli tovarne.

Mexico City, Mehika. — (Fed. Press.) — Prvo znamenje, da bo izobno zasnovana rekonstrukcija Mehike zopet zadržana za nekaj časa, je novi vladni budget. Po treh letih težkega dela v upostavljanju razbitega gospodarstva in industriji, ki so silno trpele v desetih letih civilne vojne, mora Obregonova vlada zopet posvetiti svojo pozornost armadi. Sedeset milijonov pezet (mehiški pezo je 50 centov), ki so bili namenjeni v civilne svrhe: za izboljšanje poljedelstva, izobrazbo itd., mora sedaj iti večidel za vojni material in za armado, da se potlačijo vstaje laststov. Plače vseh javnih uradnikov bodo znižane in pet odstotkov uradnikov je odlovljenih. Železniški promet po vsej republiki je disorganiziran radi gibanja vojaških čet. Vstaji med tunkanjem razdirajo železniške tirne in uničujejo olje. Vse to znači veliko škodo za deželo.
Vstaji so zaprli tovarne, kjerkoli imajo časovna oblast. Na bojiščih se tovarne izpreminjajo v forte in razderajo. Vlada bo zmagala in vstaja ne bo trajala dolgo. Ampak fašistom je uspelo — zadržati rekonstrukcijo Mehike za več let.

PRIDIGAR LOVIL S KOSOM SIRA POSLUŠALSTVO.

Chicago, Ill. — Odvetnik Paul B. Fisher s 10 S. La Salle st. je vabil k svojim pridigam poslušalstvo na naslednji način:
"Jaz stojim na cesti s kosom sira ter ga držim navzgor. Potem zavpijem: 'Ali je to kos sira?' In vsakdo obstane pred mano. Ko se jih tako dovolj nabere, pričnem govoriti o veri."
Tako je delal tudi v četrtek na togo Madison in Canal sta., ko mu vili policaj Joseph Murphy, naj pobere svoja šila in kopita ter izgine.
"Čemu ne primeš takega, ki dela zločine?" je vzklikel Fisher nad policajem.
Pozneje je bil kaznovan s denarne globo v znesku po \$1. Neki prijatelj je plačal to globo, a odvetnik Fisher pa se je prepričal, da ni tako postopanje v soglasju z mestnimi odredbami.

DAVNA REVIZIJA PRIDE DNE 11. FEBRUARJA NA VESTO.

(Nadaljevanje s prve strani.)
bi se republikanci obvezali sprejeti davčno revizijo in predložiti za vojaški bonus na tem kongresnem zasedanju.
Besedilo sprejete Longworthove resolucije se glasi, kakor sledi:
"Sklenjeno, da naroči republikanska konferenca hitnemu finančnemu odenku naj gre z davčno revizijo naprej in izključi vse druge splošne legislativne propezoije. Poročilo o davčni predlogi naj pride pred poslansko zbornico najkasneje do dne 11. februarja in izlele potem naj se jame odsek pečati s postavodajo, po kateri bo dovoljena veteranom svetovne vojne primerna odškodnina."
Administracijska zmaga s toliko večino je nemalo presenetila zagovornike vojaškega bonusa, in po nekaterih političnih krogih prevladuje mnenje, da je z akcijo republikanske konference zaopustena usoda legislatije za vojaški bonus na tem kongresnem zasedanju. Administracijski voditelji so se izjavili, da je iz konference ključev razvidno, kako silno želi dežela biti oproščena vojnih bremen.
Strankina konferenca je trajala poltretjo uro. Razprave so bile precej burbe in vroče. Poslanec je predložil svoje resolucije takoj v začetku tiste seje, in zagovorniki vojaškega bonusa niso izvedli svojega prvotnega programa, po katerem so namerali prvi predložiti resolucijo, ki bi naj naročala hitnemu finančnemu odenku naj poroča o vojaškem bonusu dne 21. februarja.
Ko je bil odklonjen Fisher amendment, je predlagal poslanec Fairchild, naj bi finančni odenek poročal o vojaški predlogi kar najhitreje mogoče. Ali tudi tega je zavrnila enaka usoda kakor Fishereva. Bil je z dobrino večino odklonjen.

Vohun v delavskih vrstah zopet odkrit.

KRATKA JE BILA NJEGOVA VOHUNSKA KARIJERA.

Indajalec in vohun je odkril uslužbenka delavske strokovne organizacije.

New York, N. Y. — Zopet je bil odkrit vohun v delavskih vrstah. Odkritje pokazuje, da so podjetniki še vedno tako neumni, da plačujejo za špijonažo, ker upajo, da s špijonažo odpravijo delavske organizacije s sveta.
Dogodek se je odigral v Uniji newyorških hotelskih delavcev. Oseba na. Gdena, Doroteja Elster, zaupna uslužbenka v službi unije, Harry Pulvers, "tiholazniški umetnik" v službi organizacije hotelierjev, dchal hotelierjev.
Dogodek pričena, ko so hotelierji delavci prišli sumiti, da imajo indajalec v osebi Pulversa, ki se je kot natakark vtihtopil v unijo. To se je zgodilo poleti. Kmalu so izginili vsi dvomi in dognalo se je, da Pulvers igra vlogo plačnega vohuna. Elster je mlada, a vseeno je kmalu ujela vohuna. Dajala mu je nalašč napadne informacije, katere je plačal vohun jemal za čisto in golo resnico, katero je takoj nesel na nos hotelierjem. Končno so dokazili proti njemu postali tako očitni, da Pulvers ni mogel več tajiti vohunstva. Priznal se je krivim, ko je prišel pred glavni odbor in sta ga pričela izpraševati William Karlin, odvetnik unije, in unijski tajnik Obermayer.

Pulvers je priznal, da ga je nastavlil George Sweeney, glavni ravnatelj hotela "Commodore", da izve od hotelskih uslužbencev, kako mislijo o delavski strokovni organizaciji. Kasneje je Pulvers avaničiral. Postal je vohun organizacije hotelierjev in je prejemal pet in sedemdeset dolarjev plače na teden. Z raznimi drugimi dokladi je prišel na sto pet in dvajset dolarjev tedenske plače. Končno je skušal Pulvers podkupiti Gdeno, Elster, da mu daje zaupne informacije.
Pulvers je pokazal, da je slab sodnik pri izbiranju svojih zavaznikov, kajti dal se je ujeti od mladega dekleta, ki je bila zvesta svoji organizaciji.
Četa afera dokazuje, kakšnih n-maganih sredstev se poslužujejo podjetniki, da uničijo delavske organizacije.
Za delavce pa velja jo besede, da morajo biti vedno previdni in paziti na ljudi, katerih ne poznajo. En vohun je razkrinkan, podjetnik najamejo drugega, katerega delavci ne poznajo. Ampak vsak vohun, naj bo še tako premeten in navihnan, je končno razkrinkan in vtihten mn je peat delavskega Judoča.

NOVA DELAVSKA BANKA V NEW YORKU.

New York, N. Y. — Strokovno organizirani delavci so otvorili tretjo banko v tem mestu in v tem tednu, ko je Brotherhood of Locomotive Engineers Co-operative Trust kompanija odprla vrata svojega denarnega zavoda. Ravno ta organizacija je otvorila v Clevelandu svojo banko z velikim uspehom. V New Yorku je imela organizacija dober začetek, kajti imela je za en milijon dolarjev hranilnih vlog, ko je odprla banko.
Ljudje so mirno čakali pred durmi banke in tekmovali med sabo prijateljsko, kdo prvi vloži denar na banki. Prva je bila Mrs. Lillian Rave, zastopnica 868. divizije Bratovščine.

ZADEVA PRIZNANJA RUŠIJE.

Washington, D. C. — Pododsek senatnega odseka za vnašanje zadeve je bil v četrtek pooblaščen, da obdržava javne seje glede zadeve priznanja Sovjetske Rusije. Predlog senatorja Boraha, da se mora vse zahtevanje vrstiti javno, je bil sprejet z enajstimi glasovi proti, dzema v odseku. Borah bo vsakakor predsedoval pododseku.

Grški kralj v avtomobilski nezgodi.

London, 11. jan. — Avtomobil v katerem sta se vozila spoden grški kralj in njegova žena Elizabeta blizu Ornavie v Bukovini, je treščil z drugim avtomobilom in Jurij je bil lahko, Elizabeta pa težko ranjena. Nesreča se je zgodila večerj. Tako so glasovi poročila iz Bukarešte, ki ga je objavila "Daily News".

10 SEPARATISTOV UBITIH V PORENJU.

Francozi pričeli s drastičnimi represalijami.

Berlin, 11. jan. — Nič manj ko deset separatističnih voditeljev v Porenju je bilo linčanih v zadnjih osemindesetih urah. Brez malega vsi "ministri" Porenjske republike so bili ubiti.
Francozi, ki vedno naglašajo svojo nevtralnost, so se hitro pričeli znašati nad antiseparatisti. Sedem odličnih Nemcev je bilo aretiranih v Speyeru in francoski vojaški poveljniki v dotičnem distriktu je razglasil obredno stanje in odredil, da po deveti uri zvečer ne sme nihče iz hiše.

LOKOMOTIVA EKSPLODIRA.

Eden ubit, dva ranjena.
Valparaiso, Ind. — Ko je lokomotiva vlekla tekal vlak na železniški Nickel Platu, sestojel iz pet in sedemdeset železniških voz, je nepričakovano eksplodirala. Silna eksplozija je vrgla kurjača in strojevodja daleč proč od proge. Kurjač je običajel mrtev na mestu, strojevodja je zadobil tako teške poškodbe, da jim podleža.

108.000 FARMARJEV JE PRISLO NA KANT.

Washington, D. C. — Poljedelski departament poroča, da je med letom 1920 in spomladaj leta 1923 prišlo na bobna več ko 108 farmarjev. Poročilo glasi na poročilih iz petnajst držav, v katerih pridelajo največ korusa in raznovrstnega žita.

Ameriška komisija v Parizu.

Pariz, 11. jan. — Komisija avdencov, ki ima preiskati nemške finance, prične s delom v ponedeljek. Ameriška komisija, Chas. G. Dawes in Owen B. Young, sta danes konfirirala z raznimi oobami, toda govoriti nečeta dosti za javnost. Nemški industrijski kajzer Stinnes je tudi v Parizu.

Musolini v poplavi.

Rim, (Fed. Press.) — Italijanska vlada je dovolila, da smeta glasili socialistične levice "Pagine Rosse" in "Avanti" zopet izhajati. Odrudba, ki prepoveduje izdajane socialističnih letakov, ostane še v veljavi.
Fašistovska policija je napadla prostore ruske sovjetske trgovske delegacije v Genovi. Uradna in priznana korespondenca delegacije je bila zaplenjena kljub protestu, da mislijo uživa imuniteto.

Povest starega rudarja.

(Pisatelj Anton Rehar.)

(Dalje.)

In res je prišel dolgo napovedani, z zlatom in srebrom okinčani gospod. Vse mesto Naborjet je bilo v zastavah in okinčano, ko je sprejemalo generala, ki je drugi dan prišel k nam v trdnjavo. Gonil nas je od baterije do baterije, da se ne prepriča, kaj znamo. In potem nas je pohvalil, da smo dobro izveščani. Vprašal je častnika, ali smo pokorni njegovim poveljem in kako se kaj počutimo v tem neznanem okolstvu. In naš častnik nas je pohvalil: "Njegova ekselencija feldcmaršalter, boljšega moštva ga ni pod avstrijskim cesarstvom. Vse telave v tem okolstvu voljno prenašamo in ljubimo do naše ljube monarhije in domovine naših očetov."
"Bravo, moji vrli vojski. Za vašo poštvenost in zvestost sluzbo boste dobili dvojno plačo ta teden, ko sem vas obiskal jaz. Do sed dni pa boste imeli prosta."
Odšel je visoki gospod, mi pa smo veseli zaplokali z rokami in se smejali v pest. V resnici pa smo čutili drugače: čutili smo se groznike in če bi slahni gospod le malo vedel o naši zvestobi, bi drugače govoril.
Bilsi se je tak, da nastopimo odlično kazni, naloženo od našega dobrega častnika, gospoda nadporočnika. Pa na našo veselje je prišlo povelje, da se vrnemo nazaj v Trst. Zavriskali smo veselja, ko smo zaslišali to novice. Z tretji dan je prišlo drugo povelje, da nas nadomesti. Šli smo nazaj po poti do posta.

Slovenska Narodna Podporna Jednota
Ustanovljena 9. aprila 1904.
Izhajajo 17. junija 1907 v druzbi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODSEK: Predsednik Vincent Calkins, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 81, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniških oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vagrich, urednik glasila Jaka Zavertnik, upravitelj glasila Filip Gedin.

POROTNI ODSEK: John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenihar, Box 278, Barberton, Ohio, Fred A. Vidar, Box 673, Elg. Minn., John Terrell, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gerich, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK: OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. VZHOODNO OKROŽJE: Jack Ambrosi, Box 288, Mason, Run, Pa. ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sulzer, Box 104, Green, Kans., za jugozahod: Max Marc, Box 188, Muhl, Minn., za severozahod: Milka Zugel, 2453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbori: Frank Zalta, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Semak, 5512 Prosser Ave., Cleveland, O., William Ritter, 4404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbori: Predsednik: Frank Allen, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Jaka Novak, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Slav, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O. POZOR! — Korespondenca s gl. odborom, ki deluje v glavnem uradu, se vrši takole: VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsedništva so poslana Predsedniku S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODORE SE NASLOVE: Bolniški tajnik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se stičajo gl. izvršitelju, odhajajo in jemljejo se naslovi: Tajnik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z SLAGAJNISKIMI POSLI so pošiljajo na naslov: Blagajnik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Vse posiljajo glavnemu izvršitelju v gl. izvršiteljskem uradu, ki naj pošilja Frank Zalta, predsedniku nadzornega odbora, žigir naslov je: Frank Zalta, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajoči, opazila, poročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom Jednota, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

je, katero sem že opisal. Vozil smo se zopet skozi Ljubljano, ustavili se tam in bili predstavljeni gospodu polkovniku, ki je nadzoroval naš 11. bataljon. Naš nadporočnik nas je tudi njemu hvallil na vse kriplje, kolikor se je sploh dalo in uspeh vse njegove hvale in naše velike "pekornosti" je bil, da je bil moč povdani v stotnika. Jaz in drugi podčastniki sva dobila vsak po deset dni dopusta k Veliki noči. Karer kakor tudi tisto dvojno plačilo, kar nam je bilo obljubljeno, pa je bilo vse pozabljeno.

Da nas je gospod častnik tako hvallil gospodu generalu, je imel tehten vzrok. Če bi bil povedal generalu na trdnjavi, da smo doma, sami zločinci in lumpje, kakor nas je ob drugi priliki imenoval, bi bili dobili sededa še povlažno kazni a tudi mi bi ne zamolčali grehov našega častnika. Prav do bro smo namreč vedeli, da je mož prodajati črni trdnjavski smodnik ljudem, ki so delali v kamnolomu. Predvremno častniku je bilo vse, kakor mnogi na tem, da naši kakor njegovi grehi ostanejo tajni.

Prišedši z dopusta sem bil poslan na graščino Miramar, kakih pet kilometrov iz Trsta oddaljeni obrečni grad pod hribom Obšine. Moja naloga je bila iti trikrat na dan okoli graščine in zabeležiti vse dnevne dogodke. Vsaki dan sem ridel dve ženski med 10. in 11. uro na sprehodu, katerih ena je bila streljanka, druga pa ženska vitke in lepe postave, stara okoli trideset let. Ona je bila tudi gosposdarica graščine, Natalija, žena avstrijskega princea Maksimilijana in ustreljenega mehiškega cesarja. Bila je baže umobolna, ki pa je umrla šele leta 1916. Tako je bilo pisano.

Pretekla so naša leta aktivne službe in bili smo častno odpušeni od vojakov. Dne 13. septembra 1876 smo se zopet sestali na postaji v Trstu s ljubljanskimi fanti, od katerih smo se poslovili pred tremi leti pred vojašnico v Rojano. Med vriskanjem in veseljem petjem smo zapustili Trst. Ob osmih smo bili v Ljubljani, kjer so fante že čakali očetje in matere in dekleta. Mladine ni manjkalo na kolodvoru. Zopet so se ponavljali vzkliki: "Ljubi moj Janes" in "Moja draga Anka", toda to pot vselej kot pri slovesu. Pari so se poljubljali in se objeli oddaljevali od vlaka, izgubljaljo se med množico na peronu.

Nas pa je vlak potegnil še proti Celju. Komaj smo stopili v Celju iz vlaka, že je stopila pred mene kmedka dekle s pozdravom: "Dobro jutro, Tone!" Ali si še živ? Dolga so bila tri leta." Na prvi pogled sem spoznal nekdanjo Ljubico. Bila je sicer lepa deklica, a njena obleka je bila neravnost staroška. Ruta na glavi ji je bila tako naprej potegnjena, da se ji je komaj videlo obličje. Kell pa je imela toliko na sebi, da ji je komaj nobila. Predsednik, ki ji je okrožal vse krilo, je dekle nastopil.

do mečkala v rokah. Ali sramčljivo je pomehala in med živahnim govorjenjem sva prispela do gostilne. Obrnila se je proti meni in rekla:

"Tone, pojdiva notri, bom jaz dala za polje." Ubogal sem prav rad.

S seboj je imela dekle velik cekar, v katerega vsobno sem imel veliko zaupanje takoj, ko sem ga zagledal. Tudi motil se nisem. Stopila sva v kremo in se je zaklonila natakarkel: "Nalika, prinesi polje dobrega!" To se je takoj zgodilo. Na mizi je stal polje s dvema kazaroma. Spremljevalka mi je natočila in pri tem je vprašala, da sem kaj lačen. Ne čakajoč odgovora je segla v cekar in izvelila gnjat.

"Laneko leto nam je došlo več svinj," je rekla. "Oče so pa le našli dosti mesa. Le jej, moj Tone," mi je silila.

Grizel sem, ali požirati nisem mogel.

Potovala sva skozi Petrovče in Zalec in ko sva prišla pred klobučarstvo hišo, mi je rekla: "Pojdi notri, ti bom kupila klobuk, ker v tem starem klobuku izgledaš kakor strašilo v koruzi."

Malo spekla me je opazka, a sem jo vendar prenesel. Vzeti sem moral prvi klobuk, ki je bil nji po volji, ni me vprašala, če sem s njim zadovoljen.

Vakovrsten pogovor je bil še med nama, ko sva šla proti domu. Vprašal sem svedo, če lahko pridem k nji v vas, pa je rekla, naj le pridem, le prešten ne smem biti, ker vojaka je itak malo pri da.

V moji rojstni hiši sta naju sprejela oče in mati s razprostrtimi rokami in tudi odkrja val vaščani so bili navzoči, podajali so mi veseli roke. Dosti je bilo izpraševanja, spremljevalka pa je stopila k moji materi, segla je v cekar in ji izročila vse ostalo meso in petico, z željo, naj prigrizne, kar je ostalo nama. Rekla je: "Le vzemite, Tone ima itak že dovolj, napil se je in najedel, za kar sem vse jaz plačala."

To je bila za mene velika razlilev. Ko je dekle odhajala in vohčila "Zhogom!", sem že sklenil v srečo, da je to res "zhogom" za naju.

(Dalje prihodnjaki.)

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Bear Creek, Mont. — Obruite se za poslanilo na Foreign Language Information Service, Jugoslav Bureau, 119 W. 41. St., New York, N. Y.

Morgantown, W. Va. — Kakor povedo pravilice, iz Svetega pisma, je Judež Iskarijot prodal Jezusa za 30 šekelov (srebrnikov). — Pozdrav!

Brez znanja angleškega jezika ne pridite nikamor. Spopojni si to znanje, ako ga je nimaj. Narodni "Slovensko-angliška slovnica", katere je izdala in ima na prodaj Kajkerna molica S. N. P. J.

Spomini na Francoze.

Zbornik Matice Slovenske 1911.

Uredil in objavil: Dr. Josip Čuden.

(Dalje.)

Kulturno-zgodovinske črtice.

Doba francoskega gospodstva je bila prekratka, da bi bila mogla zapustiti trajnih sledov v našem ljudstvu. Francozka vlada je zasnova sicer obsežen program za preobnovo šolstva, prometa, trgovine, obrti, toda ostal je večinoma na papirju, ker so redne vojske izčrpale vse moči naroda in pogoltnile ves denar, ki se je imel porabiti v kulturne namene. Zato so sliki o gospodarskem položaju tedanje dobe temne. Ljudstvo vsa povedati večina ne je o neznoznih bremenih, ki so mu jih nakladali tuji gospodarji. Veliko olajšavo je donesla ljudstvu odprava tlake.

Po načelu osebne svobode je odpravila francoska vlada vse tiste služnosti, ki so jih morali preje kmetje osebno ali s živino opravljati graščakom. Ljudje pravijo: Pod Francozom se je kmetu dobro godilo. Napoleon je vso tlako odpravil, češ, kaj bo

kmet za gospodo trpel, gospoda naj sam dela. — Zato so graščaki obsojali. Boštanjki grof Blagaj je moral zastaviti Rakovnik, ker ni imel denarja, da bi plačal 20.000 frankov, ki so mu jih za davke naložili. Vendar je ostala še desetina. Kmetje so sicer poizkušali, se tudi te oprostiti, pa francoska vlada je ukazala strogo iztirjevati, ker bi bile sicer vse graščine prišle na kant.

Tem težjo tlako pa so morali kmetje opravljati Francozom s pripravo pri prevažanju blaga. Vsakemu posestniku so napisali "šihite", to je: določili dneve, ob katerih jim je moral služiti s svojo živino. Treba je bilo tako naglo voziti, da so kmetom mnogokrat konji pocepali na tla. Tu in tam pripovedujejo ljudje, da so pozneje za opravljeno tlako dobili odškodnino v obliki obligacij. — Tudi šmarje in okolice je baje dobila tako odškodnino. Izročili so jo grmikiški cerkvi, kjer se je napravila iz nje ustanova za revščine in počitnice hčere grmikiške vasi, kadar bi se omožile!

Hudo je zadela deželo vojna kontribucija, ki jo je Napoleon I. 1809. naložil vsem osvobodnim provincijam. Kranjska sama je morala plačati 15.260.000 frankov. Ker so se odmerjene vsote le po-

čas nabirale, je ukazal francoski guverner okoli 20 najodličnejših mož svetnega in duhovskega stanu prijeti in jih odvesti v Palmanovo na Laško, kjer naj bi ostali toliko časa, dokler ne bi bila določena vsota vplačana.

Med talniki, ki so bili odvzeti na tuje, je bil tudi baron Hugo Lazarini, graščak na Čušperku pri Dobropoljah. Ljudje pravijo, da so ga Francozi imeli dve leti zaprtega. Popolnoma potrt se je vrnil nazaj, tresel se je po vsem životu in le še malo časa živel. Ob njegovem pogrebu je zložil narodni pevec Andrej Klančnik, znan pod imenom "Šmarijski šomašter", posebno pesem in jo pel v cerkvi ob spremljevanju z orglami. Prišla se je z besedami: "Baron Ugo Lazarini".

Slično se je zgodilo z županom Kavčičem v Senožečah. "Poklicali so ga v Postojno, da pove, kateri posestniki so najbolj bogati. Izpovedati je moral pod prisogo. Vendar so ga vzeli Francozi kot talnika s seboj in zahtevali zaupno veliko odkupnino. Vse njegovo posestvo so morali prodati, da so ga rešili. Ko je prišel domov, je bil popoln siromak."

Najbolj so se vtisnili ljudstvu v spomin francoski davki. Imenovali so jih "fronke" in davkarji so

rekli "fronkarija". — Dočim so preje plačevali avstrijski vladi "deseti in dvajseti denar" (deseti in dvajseti del letnih dohodkov), je s Francozi prišla "životna shtiba" (osebni davek), obrtni davek (patent), zemeljski davek, davek od premoženja, ki se je odmerjal po stanovanju in hišni davek. "Plačevati je moral vsakdo tolikokrat po dva franks, kolikor počel je imel v hiši."

Med indirektnimi davki je bila najvažnejša loterija. Francozka vlada je za preuredila in izdala o njej poseben pouk v slovenskem jeziku, ki ima naslov: "Loteria Zesarska v Iliriji nasmnje ljudem, kakšna je in kako se loži od estrake". Navodilo obsega tri liste v četverki. Tiskarna in letnica nista navedeni. Papir nosi vodeni znak "Timbre Illyrie".

Gospodarski položaj v deželi je bil tem neznozniji, ker je že l. 1810. avstrijski papirnat denar izgubil svojo veljavo. Francozi generalni intendant je 10. januarja 1810 izdal odlok, ki je znižal vrednost dunajskih bankovcev na eno šestino. Za papirnat goldinar se je dobilo torej le 16—17 krajcarjev v srebru. Lahko si mislimo, kako usodna je bila ta denarna kriza za gospodarstvo. Ljudje so rekli: "Denar je crknil."

Tudi pravijo: "Francoz je cesarski denar preklel. Če si je pa kdo kaj pridobil v francoskih časih, tudi ni nič izdalo, ker je potem naš cesar francoski denar preklel." — Mnogo zgledov iz življenja počištuje hude posledice tega gospodarskega prevrata. Navaden klobuk je stal tedaj 25 goldinarjev papirnatega denarja, plašč je stal tedaj 45 gold., krava 400 gold. — Gospodar neke hiše je rekel v gostilni: "Kdor mi da 40 srebrnih grošev, mu dam hišo." Pa nihče ni mogel dati, ker so imeli le papirnat denar. Mnogi so takrat bankovce shranili po skrivnih krajih, meneč, da pridejo pozneje zopet do veljave. In marsikje se pri podiranju starih stavb nalete na papirnat denar iz tistega časa.

Neki Kamničan je bil tedaj. "ko je denar crknil", s štirimi konji v Trstu po kupcijskih opravkih. Pri nekem gostilničarju je izmenjal izkupljene tolare in srebrne dvajsetice za papirnat denar v znesku 300 goldinarjev. Ko je nazaj grede prišel v Sežano, že nihče ni hotel več sprejeti papirja. Hitro je nakrmil konje, da bi čim prej prišel v Ljubljano, kjer je še upal denar zmenjati. Toda ker je preveč podil, sta mu med potjo dva konja obležala. Prišedši v Ljubljano, že ni mogel nikjer več papirja v denar spraviti. Pri nekem trgovcu je dobil za vseh 300 goldinarjev komaj blaga za eno suknjo. Večkrat je pozneje pravil svojim otrokom: "Glejte, ta suknja je stala pod Francozom 300 goldinarjev."

Hudo je trl prebivalstvo tudi krvni davek. V navadi je bil tedaj konskripcijski sistem. Vsaka dežela je morala postaviti določeno število novakov, ki so se izbrali iz krepkih in zdravih mož. Ti konskripcijski so potem morali služiti dolgo vrsto let in so postali vojaki po poklicu. Napoleon je visoko cenil ilirske vojake, pa jih je tudi

ob mnogoštevilnih vojskah za svoje armade rabil vedno več. Zato je nakladal ilirskim provincijam visok kontingent: osemnajst tisoč mož na leto. Kranjska je morala dati sama več kot tretjino.

Slovenski fantje niso radi služili Francozom. V mnogih okrajih (kantoni) se konskripcija niti izvršiti ni mogla, ker so vsi za orožje sposobni ljudje ubežali. Ušli so navadno na Stajersko, kamor jim je bilo najbližje. Večkrat so se oblekli tudi ko ženske, vzeli seboj trlice in ali kot teride čez avstrijsko mejo. Zato se je prišel lov na zdrave in krepke fante, ki so jih s silo vtaknili v vojaško suknjo in potem poslali v daljnje kraje, da ne bi mogli ubežati. Ako je bil kje cerkveni shod, so navadno žandarji in policaji čakali pri cerkvenih vratih. Izmed ljudi, ki so prihajali iz cerkve, so ugrabili vse tiste, ki so bili sposobni za vojaško službo, jih zvezali odvedli in — ni jih bilo več nazaj.

Za lov na fante so bili postavljeni posebni biriki, ki so bili pa večkrat z njimi v prijateljski zvezi in jim celo pomagali, da so ušli. O tem priča sledeča dogodka:

V kamniški okolici je živel okoli leta 1809. neki Nagraškov Miha, ki je lovil fante za vojake. Spal je navadno v podstrešju neke samotne bajte pod Kamniškimi Planinami, od koder je napravljaval svoje lovske pohode za fante, ki so se skrivali po okolici. Med

begunci je bil tedaj tudi Fajdiger Jaka, Mihovali dober znanec, ki se je že dalj časa potikal po planinah, ker se je bal vojašine. Da bi bil na varnem, sklene, se zateči k svojem prijatelju — lovu, dobro vedoč, da ga tam drugi lovec ne bodo iskali. Res potrkala nekega večera na Mihovali vrata, ki ga je prijatelj sprejel. Z Jakom sta prišla tudi dva njegova prijatelja France Stele in Miha Azman. V trije so varno spali pri svojem najhujšem sovražniku.

Še predno se je zjutraj zbudilo, je Miha vstal, da bi šel zopet za svojim poslom. Ne meneč se za svoje goste, pokliče prijatelja Jaka in mu naroči, naj skrbno preduzi, kadar odide. — Dobri četrt ure pozneje je uberejo tu naši trije prijatelji proti Stajerskemu, da ubeže na avstrijsko tla. Ko pridejo vrh Črniča, je začelo po cerkvah dan zvoni. Tudi iz Kamnika se je čulo zvonjenje. Bridko so zajokali prijatelji, ker so morali zapustiti domači kraj.

Ko grede nekoliko časa dalje, zagledajo na travniku ukrajnjo ogenj. Sluteč nevarnost, prihajajo tesneje za svoje gorjace in se pripravijo, da bi branili svojo svobodo. Toda ostalo je vse tiho. Ogenj so bili zakurili stražniki ob ilirsko-avstrijski meji, ki so po noči čakali na begunce in tihotape. (Dalje prihodnjč.)

Naročite se in širite svoje glasilo "Prosveto".

Visoška kronika.

DR. IVAN TAVCAR.

(Konec.)

Ko je cvetje izginilo s travnikov in vrtov in ko je vročina prihajala, sem pri lepem vremenu lasli k njivi pod gozdom, tja, kjer mi je bil svoj čas oče povedal, da je visoški dve kmetiji meni namenil. Ravno na istem mestu sem legel v travo. Velikokrat sem tako ležal na soncu in nad dolino, ki je mrgolela pod mano; in takrat se je razvijalo pred mano, kar sem doživel v preteklosti. Tu in tam se me je polastila želja, da bi umrl, ker sem bil sam sebi in drugim v težavo. Pa me je hitro zapustila ta želja, ker vojščak, ki leži težko ranjen sredi bojne poljane, ravnotako nered umrje, kakor se nered od sveta loči bogataš, sedeč pri polni skledi. V takih trenutkih sem dobro vedel, da te, naj si še tako zapuščen in osamljen, veže trdna veriga na nekaj, česar se vsak hip ne zavedaš: ta nekaj je — zemlja, na kateri si se rodil. To je naša edina neskaljena prijateljica, vedno ti kaže en in isti obraz, in zvesta ti ostane, če jo še tolikrat zatajiš! Ko tako ležim, mi stili iz ruke nova moč v onemogle ude, in prav vsaka koroninca pod mano poganja tudi v moje telo, da se čutim eno s zemljo, na kateri ležim. Zemlja domača — ni prazna beseda: del je mojega življenja, in če se mi vzame zemlja, se mi je tudi vzelo življenje. Ko si ogledam do kosti, ko te povsod preganjajo kakor bi se bile globe razpasle po tvojem telesu, te sprejme domača zemlja s istim obrazom kot te je sprejela nekda, ko so te še v zibel polagali. Nisi doživel apomladi, da bi te ne bilo objemalo njeno cvetje, in ne jeseni, da bi ti ne bila sipala svojih sadov. Mogoče, da je težko umreti — moja vera to ni! — ali toliko zapišem, da bi raje umrl sredi domače deline bodisi od gladi, nego na zlatem stolu nemakega cesarja, kjer bi imel vsega na kupe!

Tako večkrat premišlujem na zeleni tratini pod gozdom. Tu in tam gledam tudi v preteklost: pred mano se vlečejo široke vrste težko oboroženih mož, vrsta šaržira za vrsto, ranjeni padajo in umirajo, bogati praporji se vijajo, jezdeci švenketajo na svojih konjih, sami generali pridirjajo, "victoria" jih obdaja, trombe se oglašajo, topovi grme — vse to pa izgine, kakor izgine dih s stečja, in stane mi edinole sladka zavest, da sem zopet na svoji domači zemlji, ki me objema, kakor objema mati svojega otroka ali kakor objema nevesta svojega ženina!

Nekega dne sem zaspal pod gozdom in sem se zopet prebudil. He! kako je prišla hiteti ura sredi mojih pljuč! Tik mene je sedela — Margareta Wulffingova, in pogleda ni odmaknila od mojega obraza. Čakaš, bila je pet let mlajša od mene, bila je potemtakem stara sedemindeset let, ali bila je še vedno čedna ženska, ker njenega obraza je niso bile preorane skrbi in ne bridkosti ki jih je preživela.

Spregovorila je: "Izidor, govorilo se je, da si slab in da bi ti prav prišla postrežba."

Nisem hotel izročiti trpke besede, ali vendar sem nehotno odgovoril:

"Margareta, se nisi še močila!"

Sam ne vem, kako sem prišel do takega vprašanja: ni mi bilo prav všeč, da je prišla, ker je nisem klical.

"Čemu bi se močila?" je zajokala, in pristavila je še: "Lahko bi se že bila, saj je dosti moškega spola po vaseh, ki komaj čaka, da bi snedlo dobo ženski, ki je sama in zapuščena."

Tega nisem mogel tajiti. Zatorej sem le vprašal: "Kaj pa hočeš?"

Odločeno je odgovorila:

"Saj sem ti že povedala: postrežnica bom pri tebi! Vendar vidiš, da ti domači, ki te imajo res radi, ne morejo zmeraj postreči. Na polju je dele v hlevu je živina, in prej ko je to opravljeno, preteče čas. To pa vidiš, kako se peha Agata, pri tem pa trepeti, da boš hud, če nisi postrežen, kakor bi moral biti. — Kar nič ne ugovarjaj!"

Ko je tako govorila in ko se ji je v očeh nabrala odločnost, je bila všeč meni, siromaku — pa je pač nesramno, da ka takega zapišem.

Ali v ti vojski nisem znal. Kmalu se je prikazala tudi Agata na bojišču — ti dve ženski

sta bili gotovo sporazumljeni — in njena vojaka se je združila s Margaretino. Toliko časa sta me obdelovali s muhketami in topovi, da sem se vdal na milost in nemilost. Privodil sem torej, da je prišla Margareta Wulffingova v hišo, da mi je stregla. In kako mi je stregla! Postavila si je pred vrata moje žumate posteljo, in če sem le malo zakakljaj, malo težko zasopel iz prestreljenih prs, je v temni noči takoj prihitela in povpraševala, ali ne potrebujem tega ali drugega.

In zopet se je lepaga dne oglašila Agata Schwarzkoblerica. Imenitno je pričela govoriti, da tako ne more naprej, da je Margareta meni namenjena, da na drugega ne misli, nego name, in da že leta čaka in čaka; tudi ne gre zavoljo ljudi, in da se je v fari že opazilo, da imam premalo postrežnic. Kmalu sem bil okrog in okrog obdan od sovražnika, in zopet sem se moral udati! Dne 29. avgusta 1707. je naju poročil župnik gospod Janez Krstnik v poljanaki cerkvi pred oltarjem Matere rožnega venca, in lepo je nama govoril. Ali ženin je komaj stal, nevesta pa je bila vendar silno srečna in niti videla ni, kako se je sestricam obraz zavijal, ko sem hropel na njeni strani iz cerkve mimo množice, ki je prišla past svojo radovednost. Tisti dan se je prenesla postelja moje postrežnice v mojo žumato, in Margareta Wulffingova je postala moja prava in resnična žena!

Stregla mi je kakor prej. Kuhala mi je vse mogoče reči, in skoraj nikdar me ni puščala samega. Ali valic temu je tudi pri hiši delala, kolikor je največ mogla. Vse jo je ljubilo, predvsem pa sem jo rad imel jaz, njen pravi zakonni mož. Gospod Janez Krstnik je velikokrat govoril, da bo dobila, če umrje in če bo še on v Poljanah takrat, na kamen napis: "Margaretha coelo elemente fruitur", kar se menda pravi: Margareta je čisto gotovo deležna popolnega nebeskega kraljestva!

Pripisano.

Jaz, Georgius Postumus, sin očeta Izidorja, rojen po njegovi smrti, ki mi živi še vedno čez vse ljubljeno mati, Margareta Wulffingova, sedaj sedemnajst let star in v šoli pri očetih jezuitih ljubljanskih, potrjujem in pričam, da je naš oče Izidor v Gospodu sklenil svoje dneve 20. decembra 1710. Poklican je bil odtod in lahko je umrl, in prehudih bolečin mu ni bilo prenašati ob smrtni uri. Tisti dan, ko je umrl, je dopoldne še okrog lazil, popoldne pa je zaspal in na oni svet se je preselil, kakor rumen jesenski listič, katerega je lahna sapa spihljala s veje. Počiva na pokopališču Sv. Martina v Poljanah, in izpolnjuje se nad njim besede: "Parva domus—magna quies", kar se pravi po naše: Mala hišica — velik počitek. — Bog mu dodeli ta počitek, nam pa blagoslovi Visoko, ker smo potrebni tega blagoslova, morda ne manj, kakor ga je potreben Polikarp Khallan, prvi gospodar dveh kmetij na Visokem! Težko je namreč ležala Gospodova roka nad otroki, in skoraj se zavedamo, da pred božjo milostjo se ni zadoščeno krvi, po Polikarpu preliti, in ne življenja Jošta Schwarzkoblerja, ki je bilo pregrešno.

Šiba božja nas je tepla. Leta 1716. se je priklatila s srbskih bojišč neumljena morila, divja kužna bolezen. Na Visokem je pograbila in pokončala gospodarja Jurja in najstarejšega otroka, Marijo Ano, tako da smo imeli v enem tednu dva pogreba.

Sedaj še živita obe materi in Suzana, hči Jurja, ter jaz, Georgius Postumus, sin Izidorja. Na štirih obeh počivajo potemtakem prihodnji čad visoških dveh kmetij. Mati Margareta in mati Agata stikata dostikrat sivi glavi skupaj in čebljata kakor dve račici pri vodnjaku. Moja mati pa mi je tu in tam v svoji posvetni zaslepljenosti prikrilo in sramežljivo nekako namigavala to ali ono. Tudi devetnajstletna Suzana me časih presesteti s pogledom, ki skoraj ni dopuščen med najbližnjimi sorodniki. Vse v meni pa hrepeni, da bi dal svoje telo oltarju in da bi opravljal sveto službo za duše onih, ki so se na visoškem dvorcu pred mano s sveta ločili in ki še vedno iščejo božjega usmiljenja! Ko je vendar na svetu zame najlepša ženska moja dobra in ljuba mati Margareta in ko vendar nikjer in nikakor ne opazim razlike med mlado in staro žensko — kako naj se dotaknem druge ženske, bodisi da bi bila to naša drobna Suzana! Sam Bog vé, kako naj se rešim iz stiske, v kateri zdihujem k Njemu!

Tukaj se konča prva Visoška kronika.

VARČLJIVI NAROD

VLAGA REDOVITO
INVESTIRA RAZUMNO V

KASPAR STATE BANK

NAJVEČJI JUGOSLOVENSKI BANKI
KI V ZJEDINJENIH DRŽAVAH.1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice
CHICAGO ILLINOIS

KAPITAL IN PREOSTANEK

\$1,250,000.00

Pod nadzorstvom
vladnih, državnih
in
Chicago Clearing
House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse
rebrodne družbe v Jugoslavijo in obratno.
Izdelujemo listine (affidavits) za priseljenike, ter pošiljamo denar v staro domovino najceneje in najhitreje.

KNJIGE

Književne Matice S.N.P.J.

Književna matica Slovenske narodne
podporne jednote je izdala in ima v zalogi
sledede knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Žele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalki. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogeneze. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge narurne zakone in pokaže, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse zadnje štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslali denar, sprejema

Književna Matica

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČITE

klobase iz čistega prašičevega mesa, prekajene z hickory lesom in poslane iz farne direktno na vaš dom poštne prosto po 35c funt. Naročilom pridenite Money Order.

BAJT & LIPOLD,
NAYLOR, MO.ZA KUHANJE PIVA
DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljše in najcenejše. Dobiti je tudi shirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnice damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.